

การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์
ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
Corporate Social Responsibility Disclosure of Companies Listed in
Health Care Services Sector on The Stock Exchange of Thailand

ทัศนีย์ กล้ามาก*¹ จอมใจ แซมเพชร**² และภุริทัต อินยา***³

¹โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

^{2,3}คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

E-mail: jomjai.s@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในระหว่างปี 2554-2558 โดยแบ่งเป็นช่วงเวลาก่อนและหลังจากที่สำนักงานคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) กำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รวบรวมจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) และรายงานประจำปี (56-2) ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงปี 2554-2558 การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมมีแนวโน้มสูงขึ้น ในช่วงก่อนการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว คือในช่วงปี 2554-2555 บริษัทส่วนใหญ่มีระดับการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง แต่หลังจากการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว คือในช่วงปี 2556-2558 บริษัทส่วนใหญ่มีระดับการเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลางถึงสูง นอกจากนี้ยังพบว่าหลังการกำหนดหลักเกณฑ์ การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกหัวข้อเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

หัวข้อที่มีการเปิดเผยข้อมูลในสัดส่วนสูงที่สุดในช่วงก่อนการกำหนดหลักเกณฑ์คือ หัวข้อการดูแลสิ่งแวดล้อม ส่วนในช่วงหลังการกำหนดหลักเกณฑ์คือ หัวข้อการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม ส่วนหัวข้อที่มีการเปิดเผยข้อมูลในสัดส่วนต่ำที่สุดทั้งช่วงก่อนและหลังการกำหนดหลักเกณฑ์คือ หัวข้อนวัตกรรมและการเผยแพร่ข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่า หลังการกำหนดหลักเกณฑ์ สัดส่วนการเปิดเผยข้อมูลในรูปแบบตัวเงินและข้อมูลที่มีลักษณะเชิงบวกเพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ: การเปิดเผยข้อมูล ความรับผิดชอบต่อสังคม ธุรกิจการแพทย์

Abstract

The research aimed to study corporate social responsibility (CSR) disclosure of companies listed in health care services sector on the Stock Exchange of Thailand during the year 2011-2015. This period was divided into two periods, before and after the Securities and Exchange Commission (SEC) required listed companies to disclose CSR practice information in publicly available documents. The data used for an analysis was gathered from the Form 56-1 and the Form 56-2. The results showed an increasing trend in CSR disclosure during 2011-2015. For the years before the requirement (2011-2012), CSR disclosure of most companies was at low to moderate level while it was at moderate to high level for the years after the requirement (2013-2015). In addition, it was found that CSR disclosure in every topic obviously increased after the requirement.

Before the requirement, the most disclosed topic was found to be the environment conservation topic while, after the requirement, it was the community and social development topic. The least disclosed topic for both before and after the requirement was the topic of CSR practice innovation and innovation

publication. Moreover, the portion of monetary disclosure and good news disclosure increased after the requirement.

Keywords: Disclosure, Corporate Social Responsibility (CSR), Health Care Services Business

บทนำ

ในปัจจุบัน การดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate social responsibility-CSR) ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน การประกอบธุรกิจไม่เพียงแต่ต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการลงทุนในมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดขององค์กรด้วย ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่ความสามารถทางการแข่งขัน และรายได้ขององค์กร (จุฬามาต มาตย์ผล นาถนภา นิลนิยม และศุทธิณี ปราชย์ศรีภูมิ 2560)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในฐานะองค์กรที่ดูแลตลาดทุนไทย ได้เห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ จึงได้จัดตั้งสถาบันธุรกิจเพื่อสังคมขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีชื่อว่า “ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม” (SR Center) ที่มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนาด้านความยั่งยืนให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียในตลาดทุนรวมทั้งตลาดหลักทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2560) กลไกหนึ่งในการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนมีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานระดับสากล ก็คือ การจัดทำหนังสือและเอกสารเผยแพร่ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และให้แนวทางปฏิบัติแก่กิจการในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ล่าสุดคือในปี 2555 ได้มีการจัดทำคู่มือแนวทางการความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ ซึ่งในเนื้อหาประกอบด้วยประเด็นการดำเนินงานด้าน CSR จำนวน 10 ประเด็น การจัดทำคู่มือดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เป็นต้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2561 ก, สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ 2561)

ปัจจุบันนี้ การสื่อสารข้อมูลต่างๆ มีความสำคัญอย่างยิ่ง มนุษย์ในยุคนี้ต่างใช้ข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจด้านต่างๆ รวมทั้งการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ (จุลสุขดา ศิริสม

อุษณา แจ้งคล้อย และมลิจันทร์ ทองคม 2560) ดังนั้น นอกจากการดำเนินงานด้าน CSR ที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ ก.ล.ต. ในฐานะองค์กรกำกับดูแลตลาดทุนให้ความสำคัญก็คือ การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ดังกล่าวให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบ จากเดิมที่ส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูล CSR โดยสมัครใจ ก.ล.ต. ก็ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ ได้แก่ แบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์ (แบบ 69-1) แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (แบบ 56-2) โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ 2560 ก) และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ดังกล่าว ก.ล.ต. จึงกำหนดแนวทางการเปิดเผยข้อมูล CSR ในแบบ 56-1 ภายใต้อำนาจ “หลักการ 8 ข้อ” ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานด้าน CSR 10 ประเด็นตามแนวทางที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้แนวปฏิบัติไว้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ 2560 ข) ในขณะเดียวกัน สถาบันไทยพัฒนาโดยความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมก็ได้มีการจัดโครงการพัฒนาบริษัทจดทะเบียน ในการจัดทำรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR Report สำหรับการจัดทำรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมประจำปี 2556 ขององค์กร (ซึ่งต้องนำส่งในปี 2557) ซึ่งเรียกว่ากรอบการรายงาน CSR บูรณาการในรายงานประจำปี (Integrated CSR Reporting Framework Version 2) โดยอ้างอิงตามกรอบแนวทางการความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และแนวทางการรายงานข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ตามหลักการ 8 ข้อของ ก.ล.ต. (สถาบันไทยพัฒนา 2560)

กลุ่มธุรกิจการแพทย์นับได้ว่าเป็นกลุ่มธุรกิจหนึ่งที่มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สังเกตได้จากตัวเลขรายได้รวมและกำไรสุทธิในปี 2559 ที่เพิ่มขึ้นมาจาก

ปี 2557 เท่ากับร้อยละ 21.79 และ 20.48 ตามลำดับ นอกจากนี้ ธุรกิจการแพทย์ยังมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเพราะกระแสนิยมการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยเป็น Medical Hub ของเอเชีย ประกอบกับความมีชื่อเสียงของโรงพยาบาลเอกชนของไทย ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ธุรกิจการแพทย์ก็เป็นอีกหมวดธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมมาโดยตลอด โดยมีเป้าหมายเพื่อคืนกำไรสู่สังคม โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน อย่างยั่งยืน ที่ผ่านมากิจการในกลุ่มธุรกิจการแพทย์ได้มีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมากมาย ทั้งในรูปแบบ CSR-in-process เช่น การช่วยชีวิตผู้เจ็บป่วยอย่างเต็มที่ซึ่งถือเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพ และในรูปแบบอื่นๆ เช่น การประสานงานช่วยเหลือกับภาครัฐในเหตุการณ์ต่างๆ เช่น มหาอุทกภัย สึนามิ เป็นต้น มีการตั้งศูนย์สาขาของสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ การช่วยเหลือในเรื่องอุปกรณ์ทางการแพทย์ การทำโครงการผ่าตัดช่วยเหลือผู้ป่วยโรคต่างๆ แก่ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน 2560, 2561) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการเปิดเผยข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเปรียบเทียบในช่วงเวลาก่อนและหลังที่ ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะในปี 2557 เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานกำกับดูแลต่างๆ ใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมให้บริษัทเหล่านี้เปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับการเจริญเติบโตของธุรกิจ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงเวลาก่อนและหลังจากที่ ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะในปี 2557

แนวคิดและทฤษฎี

แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ
(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2555)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดทำคู่มือแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ เพื่อให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักการสากล เช่น ISO26000, UN Global Compact และ GRI คู่มือดังกล่าว เริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (Corporate Social Responsibility: CSR) ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานที่จะนำไปสู่การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ถูกต้อง เนื่องจากแต่ละกิจการมักมีความเข้าใจไม่ตรงกันเกี่ยวกับ CSR คู่มือดังกล่าวได้เน้นย้ำว่า การทำ CSR ไม่ใช่เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR-after-process) เพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการ (CSR-in-process) ของธุรกิจด้วย นอกจากนี้คู่มือนี้ยังทำให้กิจการเห็นถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรมจากการทำ CSR อีกด้วย

แนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการในคู่มือดังกล่าว ประกอบด้วย เนื้อหาครอบคลุมการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจำนวน 10 ประเด็น โดยแบ่งเป็น 10 บท ในแต่ละบทมีเนื้อหาครอบคลุมถึงความหมาย หลักการและเหตุผลที่ควรปฏิบัติ และแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

1. การกำกับดูแลกิจการที่ดี
2. การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม
3. การต่อต้านการทุจริต
4. การเคารพสิทธิมนุษยชน
5. การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม
6. ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค
7. การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม
8. การจัดการสิ่งแวดล้อม
9. นวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม
10. การจัดทำรายงานแห่งความยั่งยืน

การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (สถาบันไทยพัฒนา 2561ก)

นับแต่ปี 2557 เป็นต้นมา ก.ล.ต. ได้กำหนดให้เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ถูกระบุเป็นหัวข้อหนึ่งที่

บริษัทจดทะเบียนต้องรายงานข้อมูลในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ โดยมีทางเลือกในการเปิดเผย 3 แนวทางคือ

แนวทางแรก เปิดเผยภายใต้หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) หรือรายงานประจำปี (แบบ 56-2)

แนวทางที่สอง อ้างอิงไปยังรายงานที่จัดทำแยกเล่มที่เปิดเผยในเว็บไซต์ของบริษัท

แนวทางที่สาม เปิดเผยสาระสำคัญโดยรวมอยู่กับข้อมูลการดำเนินงานอื่นๆ ของบริษัท โดยอธิบายไว้ในหัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับการเปิดเผยข้อมูลในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ก.ล.ต. ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้หัวข้อการจัดการและการกำกับดูแลกิจการ ในข้อที่ 10 ความรับผิดชอบต่อสังคม เนื้อหาสาระของการเปิดเผยครอบคลุมถึงนโยบายภาพรวมที่นำไปสู่ความยั่งยืน (CSR-in-process) ข้อมูลการดำเนินงาน การดำเนินธุรกิจที่มีผลกระทบต่อความรับผิดชอบต่อสังคม และกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR-after-process) โดยส่วนของการดำเนินธุรกิจที่มีผลกระทบต่อความรับผิดชอบต่อสังคมได้มีการกำหนดหลักการ CSR ไว้ 8 ข้อ โดยเรียกว่า “หลักการ 8 ข้อ” ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ 10 ข้อ ที่จัดทำโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยไม่รวมหัวข้อ “การกำกับดูแลกิจการที่ดี” เนื่องจากได้กำหนดให้

เปิดเผยแยกต่างหากในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี ภายใต้หัวข้อ “การกำกับดูแลกิจการ” แล้ว และหัวข้อ “การจัดทำรายงานแห่งความยั่งยืน” เพราะก็คือการจัดทำรายงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมนั่นเอง

ต่อมา สถาบันไทยพัฒน์ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนการขับเคลื่อนความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ ได้จัดทำกรอบการรายงาน CSR บูรณาการในรายงานประจำปี (Integrated CSR Reporting Framework Version 2) เพื่อให้บริษัทจดทะเบียนได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำรายงานเพื่อเปิดเผยข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมตามข้อกำหนดของ ก.ล.ต. โดยกรอบการรายงานนี้เป็นกรอบการรายงานที่สอดคล้องกับแนวทางการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมระดับสากล ซึ่งได้แก่ Sustainability Reporting Framework ของ The Global Reporting Initiative (GRI) และ Integrated Reporting Framework ของ The International Integrated Reporting Council (IIRC) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการที่จัดทำโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และแนวทางการเปิดเผยข้อมูลในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปีที่จัดทำโดย ก.ล.ต. ดังนั้นกรอบการรายงาน CSR บูรณาการในรายงานประจำปีนี้ จึงกำหนดประเด็นการดำเนินงานด้าน CSR ที่ต้องรายงานไว้ทั้งสิ้น 8 ประเด็น ตามหลักการ 8 ข้อของ ก.ล.ต. ในแต่ละประเด็นประกอบด้วยหัวข้อย่อย รวมทั้งสิ้น 25 หัวข้อ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 (สถาบันไทยพัฒน์ 2561ข)

ตารางที่ 1 ประเด็นหลักและหัวข้อย่อยภายใต้กรอบการรายงาน CSR บูรณาการในรายงานประจำปี

หัวข้อหลัก	จำนวนข้อย่อย (ข้อ)
1. การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม	4
2. การต่อต้านการทุจริต	3
3. การเคารพสิทธิมนุษยชน	4
4. การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม	3
5. ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค	2
6. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	4
7. การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม	3
8. นวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม	2
รวม	25

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพาดา สิริกฤตดา (2557) ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2552 ผลการศึกษาพบว่าหัวข้อที่บริษัทรายงานสูงสุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน ด้านทรัพยากร และด้านพลังงาน ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันมีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ แตกต่างกัน ส่วนจินตนา พลายชุม (2552) ที่ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มทรัพยากรและเทคโนโลยีการสื่อสารในปี 2550 พบว่ากิจการในกลุ่มทรัพยากรมีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและการสื่อสาร โดยมีการเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมมากที่สุด รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม กนกกาญจน์ มาลาสุวรรณ (2557) ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี 2554 พบว่าบริษัทจดทะเบียนส่วนใหญ่เปิดเผยข้อมูลในระดับร้อยละ 70-79 โดยประเด็นส่วนใหญ่คือด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม และการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม

Ratanajongkol, Davey, and Low, (2006) ทำการศึกษาการเปิดเผยข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 40 บริษัทที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ในช่วงปี ค.ศ. 1997, 1999 และ 2001 โดยแบ่งหมวดธุรกิจออกเป็นธุรกิจผลิต ธุรกิจบริการ ธุรกิจการเงิน และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การเปิดเผยข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมใช้วิธีการนับค่า ผลการศึกษาแสดงการเปิดเผยข้อมูลโดยจำแนกตามหัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคม (Theme) ตามรูปแบบ และตามลักษณะของข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่เปิดเผยข้อมูล CSR มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในช่วงระหว่างปีที่ทำการศึกษา และทุกหมวดธุรกิจยกเว้นธุรกิจการเงินมีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (วัดด้วยจำนวนคำเฉลี่ย) สูงขึ้น หัวข้อที่มีการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด คือ ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) รองลงมาคือ ด้านชุมชน (Community) หัวข้อที่มีสัดส่วนการเปิดเผยข้อมูลลดลง

คือด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านผลิตภัณฑ์ (Products) เมื่อจำแนกการเปิดเผยข้อมูลตามรูปแบบของข้อมูล พบว่ากิจการมีการเปิดเผยข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนา (Declarative) มากที่สุด การเปิดเผยข้อมูลเชิงปริมาณที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-monetary quantitative) มีแนวโน้มสูงขึ้น ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นตัวเงิน (Monetary quantitative) มีแนวโน้มลดลง เมื่อจำแนกการเปิดเผยข้อมูลตามลักษณะของข้อมูล พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่ที่กิจการเปิดเผยเป็นข้อมูลเชิงบวก (Good news) รองลงมาคือข้อมูลที่เป็นกลาง (Neutral) ส่วนข้อมูลเชิงลบ (Bad news) มีการเปิดเผยน้อยที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมโดยอาศัยกรอบการรายงาน CSR บูรณาการในรายงานประจำปีที่ทำโดยสถาบันไทยพัฒน์เป็นกรอบแนวทางการศึกษา กรอบการรายงานดังกล่าวประกอบด้วยหัวข้อด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจำนวน 8 หัวข้อหลัก 25 ข้อย่อย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษานี้ครั้งนี้ คือ บริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ช่วงปี 2554-2558 โดยมีรายละเอียดจำนวนบริษัทในแต่ละปีดังนี้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2558)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้รวบรวมข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมจาก 3 แหล่ง ได้แก่

1. ข้อมูลที่เปิดเผยภายใต้หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (แบบ 56-2)
2. ข้อมูลที่เปิดเผยในรายงานที่จัดทำแยกเล่มที่เปิดเผยในเว็บไซต์ของบริษัท
3. การเปิดเผยสาระสำคัญโดยรวมอยู่กับข้อมูลการดำเนินงานอื่นๆ ของบริษัทในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (แบบ 56-2)

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ปี	จำนวนบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (บริษัท)
2554	13
2555	14
2556	15
2557	15
2558	16

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปริมาณการเปิดเผยข้อมูล การศึกษานี้ใช้วิธีการนับจำนวนคำในการวัดปริมาณการเปิดเผยข้อมูล จำนวนคำ เป็นวิธีการวัดปริมาณการเปิดเผยข้อมูลที่ยอมรับทั่วไปเมื่อเทียบกับการวัดปริมาณการเปิดเผยข้อมูลด้วยวิธีอื่นๆ เช่น จำนวนหน้า หรือจำนวนบรรทัด เพราะจัดข้อจำกัดเกี่ยวกับความแตกต่างในขนาดของหน้า รูปแบบและขนาดของตัวอักษร เป็นต้น (จินตนา พลายชุม 2552, Ratanajongkol, Davey, and Low 2006) ระดับการเปิดเผยข้อมูล ระดับการเปิดเผยข้อมูลวัดด้วยดัชนีการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งคำนวณจากจำนวนรายการที่กิจการเปิดเผย การกำหนดรายการที่กิจการต้องเปิดเผยใช้กรอบการรายงาน CSR บูรณาการในรายงานประจำปี ซึ่งมีจำนวน 8 หัวข้อหลัก 25 หัวข้อย่อย หากกิจการมีการเปิดเผยข้อมูลในรายการใด จะให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และรายการที่กิจการไม่ได้เปิดเผยข้อมูลจะให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน รายการที่ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะการดำเนินงานของกิจการ จะกำหนดเป็น N/A แสดงว่ากิจการนั้นไม่จำเป็นต้องเปิดเผยรายการดังกล่าว แต่สำหรับบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ พบว่าทุกรายการเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน จึงไม่มีรายการใดถูกกำหนดเป็น N/A การประเมินโดยให้คะแนนแต่ละรายการเท่ากันนี้ ถือว่าแต่ละรายการมีความสำคัญเท่ากันในสายตาของผู้มีส่วนได้เสียของกิจการ อีกทั้งยังเป็นหลักการหลีกเลี่ยงอคติของแต่ละบุคคล (กนกกาญจน์ มาละวรรณ 2557 Camfferman and Cooke 2002)

ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) คำนวณดังนี้

$$\text{Disclosure Index} = \text{AS} / \text{MS}$$

โดยที่ AS คือ คะแนนจริงที่แต่ละบริษัทได้รับ มีค่าตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 25 คะแนน

MS คือ คะแนนรวมสูงสุดที่แต่ละบริษัทควรจะได้รับ มีค่าเท่ากับ 25 คะแนน

ดังนั้น Disclosure Index จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

การจำแนกระดับการเปิดเผยข้อมูลจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง กลาง และ ต่ำ โดยนำหลักเกณฑ์ของ Wallace (1987) มาใช้วิเคราะห์ ดังนี้

- ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลมากกว่า 0.65 เป็นการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูง

- ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลระหว่าง 0.45-0.65 เป็นการเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลาง

- ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลน้อยกว่า 0.45 เป็นการเปิดเผยข้อมูลในระดับต่ำ

มุมมองเชิงคุณภาพ (Quality Dimensions) Ratanajongkol, Davey, and Low, (2006) ได้สรุปมุมมองเชิงคุณภาพสำหรับการประเมินข้อมูลตามที่ใช้ในงานวิจัยในอดีตว่าสามารถประเมินได้หลายมุมมอง เช่น รูปแบบของข้อมูล (ข้อมูลที่เป็นตัวเงิน/ข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงิน/ข้อมูลเชิงคุณภาพ) และลักษณะของข้อมูล (เชิงบวก/เชิงลบ/เป็นกลาง) ดังนั้นเพื่อให้ผลการศึกษางานวิจัยนี้สามารถเปรียบเทียบกับผลการศึกษางานวิจัยในอดีตได้ การศึกษานี้จึงประเมินมุมมองเชิงคุณภาพของข้อมูล ที่กิจการเปิดเผยในลักษณะเดียวกัน

ตารางที่ 3 ข้อมูลการเปิดเผยข้อมูล CSR ในภาพรวม

	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนบริษัททั้งหมด	13	14	15	15	16
จำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูล CSR	13	14	15	15	16
จำนวนค่าการเปิดเผยข้อมูล					
จำนวนค่าที่เปิดเผย	9,999	12,711	29,857	30,076	39,912
จำนวนค่าที่เปิดเผยเฉลี่ยต่อบริษัท	769.15	907.93	1,990.47	2,005.07	2,494.50
ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล					
ค่าต่ำสุด	0.27	0.32	0.41	0.38	0.45
ค่าสูงสุด	0.70	0.70	0.84	0.86	0.91
ค่าเฉลี่ยดัชนีการเปิดเผยข้อมูล	0.55	0.56	0.59	0.57	0.59

ผลการศึกษา

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการเปิดเผยข้อมูล CSR ในภาพรวม จากข้อมูลในตาราง แสดงให้เห็นว่า บริษัท ในหมวดธุรกิจการแพทย์ทุกบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูล CSR นอกจากนั้นยังพบว่าปริมาณการเปิดเผยข้อมูลซึ่งพิจารณา จากจำนวนค่าทั้งหมดและจำนวนค่าเฉลี่ยต่อบริษัทแสดง แนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยจำนวนค่าทั้งหมดเพิ่มจาก 9,999 ค่า

ในปี 2554 เป็น 39,912 ค่าในปี 2558 และจำนวนค่าเฉลี่ย เพิ่มจาก 796 ค่าในปี 2554 เป็น 2,494 ค่าในปี 2558

นอกจากนั้น ตารางที่ 3 ยังแสดงระดับการเปิดเผยข้อมูลซึ่งวัดด้วยดัชนีการเปิดเผยข้อมูลที่แสดง แนวโน้มลักษณะเดียวกัน คือค่าเฉลี่ยดัชนีการเปิดเผย ข้อมูลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 0.55 ในปี 2554 เป็น 0.59 ในปี 2558

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของบริษัทจำแนกตามระดับดัชนีการเปิดเผยข้อมูล CSR

ระดับการเปิดเผยข้อมูล*	ก่อน ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูล CSR				หลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูล CSR					
	2554		2555		2556		2557		2558	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	8	61.54	6	42.86	2	13.33	1	6.67	1	6.25
ปานกลาง	4	30.77	7	50.00	7	46.67	9	60.00	7	43.75
สูง	1	7.69	1	7.14	6	40.00	8	33.33	8	50.00
รวม	13	100.00	14	100.00	15	100.00	15	100.00	16	100.00

*ระดับต่ำ คือ ค่าดัชนีต่ำกว่า 0.45, ระดับปานกลาง คือ ค่าดัชนีเท่ากับ 0.45-0.65, ระดับสูง คือ ค่าดัชนีมากกว่า 0.65 (Wallace 1987)

ข้อมูลในตารางที่ 4 แสดงรายละเอียดจำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูล CSR จำแนกตามระดับการเปิดเผยข้อมูล จากข้อมูลในตารางพบว่า การเปิดเผยข้อมูล CSR ของปี 2554 และ 2555 ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ ในปี 2554 บริษัทส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.54) มีการเปิดเผยข้อมูล CSR ในระดับต่ำ และในปี 2555 บริษัทส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50)

มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลาง แต่การเปิดเผยข้อมูล CSR ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงหลังจากที่ ก.ล.ต. ได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว พบว่า บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับที่สูงขึ้น โดยในปี 2556 และ 2557 บริษัทส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.67 ในปี 2556 และร้อยละ 60 ในปี 2557) มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลาง ส่วนในปี 2558 บริษัทส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50) บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูง

ตารางที่ 5 ปริมาณการเปิดเผยข้อมูล CSR คิดเป็นจำนวนค่าจำแนกตามหัวข้อ CSR

หัวข้อ ความ รับผิดชอบต่อสังคม*	ก่อน ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ การเปิดเผยข้อมูล CSR				หลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ การเปิดเผยข้อมูล CSR					
	2554		2555		2556		2557		2558	
	N=13		N=14		N=15		N=15		N=16	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	1,407	14.07	1,965	15.46	1,917	6.42	3,306	10.99	3,528	8.84
2	1,005	10.05	1,273	10.01	2,274	7.62	3,428	11.40	7,165	17.95
3	404	4.04	463	3.64	2,496	8.36	1,565	5.20	2,290	5.74
4	1,592	15.92	2,146	16.88	4,252	14.24	3,404	11.32	5,288	13.25
5	1,137	11.37	1,396	10.98	3,412	11.43	3,279	10.90	2,794	7.00
6	2,190	21.90	2,599	20.45	4,817	16.13	4,897	16.28	5,037	12.62
7	1,872	18.72	2,265	17.82	9,966	33.38	8,495	28.25	12,652	31.70
8	392	3.92	604	4.75	723	2.42	1,702	5.66	1,158	2.90
รวม	9,999	100.00	12,711	100.00	29,857	100.00	30,076	100.00	39,912	100.00

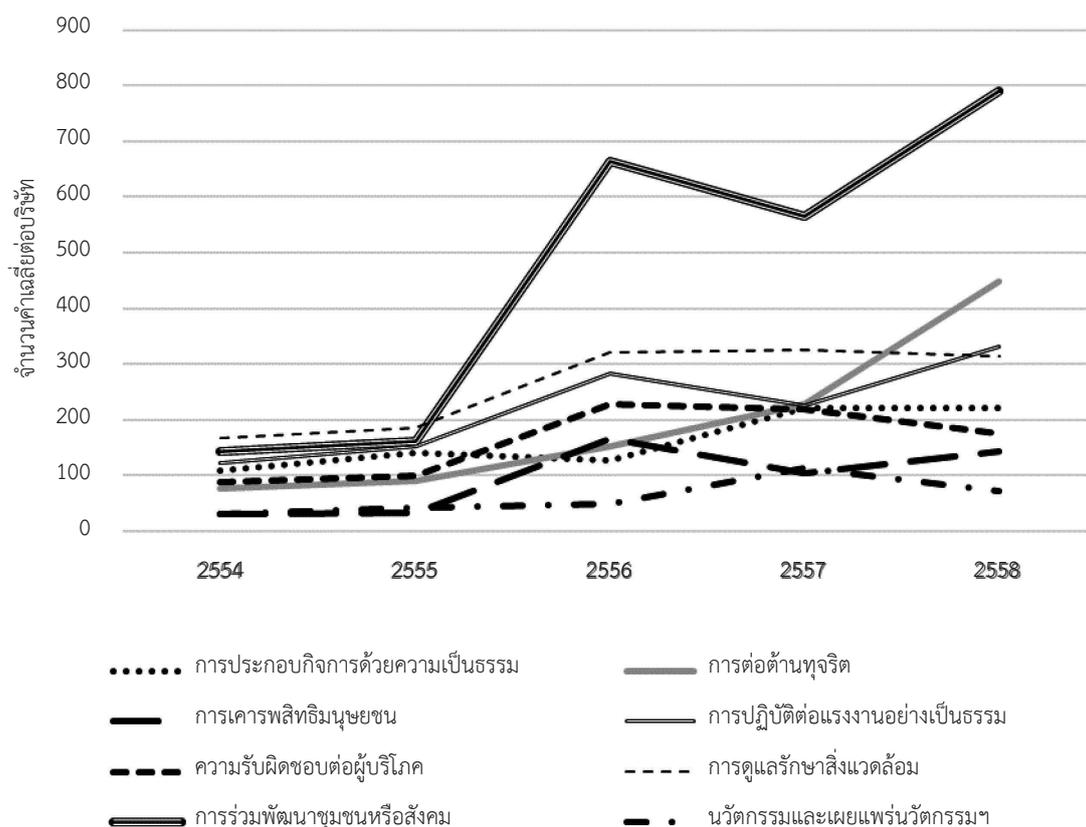
*หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคม

- 1 การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรม
- 3 การเคารพสิทธิมนุษยชน
- 5 ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค
- 7 การร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม

- 2 การต่อต้านการทุจริต
- 4 การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม
- 6 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- 8 นวัตกรรมและการเผยแพร่วัตกรรมฯ

ข้อมูลในตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ปริมาณการเปิดเผยข้อมูล (จำนวนค่า) จำแนกตามหัวข้อ CSR ตามที่ตลาดหลักทรัพย์และ ก.ล.ต. กำหนด ซึ่งประกอบด้วย 8 หัวข้อหลัก พบว่าในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ คือในปี 2554 และ 2555 หัวข้อที่มีปริมาณการเปิดเผยข้อมูลในสัดส่วนสูงสุดคือหัวข้อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 21.90 และ 20.45 ของปริมาณการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดในปี 2554 และ 2555 ตามลำดับ แต่ในช่วงเวลาหลังจากที่ ก.ล.ต.

ได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว คือในปี 2556-2558 หัวข้อที่มีปริมาณการเปิดเผยในสัดส่วนสูงสุดคือ หัวข้อการร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม คิดเป็นร้อยละ 33.38 28.25 และ 31.70 ของปริมาณการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดในปี 2556 2557 และ 2558 ตามลำดับ ส่วนหัวข้อที่มีปริมาณการเปิดเผยข้อมูลในสัดส่วนน้อยที่สุดทั้งช่วงก่อนและช่วงหลังการกำหนดหลักเกณฑ์โดย ก.ล.ต. คือ หัวข้อนวัตกรรมและการเผยแพร่วัตกรรม คิดเป็นสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 6 ของปริมาณการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมด

ภาพที่ 1 จำนวนค่าเฉลี่ยจำแนกตามหัวข้อ CSR

ภาพที่ 1 แสดงแนวโน้มปริมาณการเปิดเผยข้อมูล ความรับผิดชอบต่อสังคมจำแนกตามหัวข้อด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ คือในปี 2554-2555 ปริมาณการเปิดเผยข้อมูลมีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกหัวข้อ แต่อย่างไรก็ดี การเปิดเผยข้อมูลในแต่ละหัวข้อยังอยู่ในระดับที่ไม่เกิน 200 ค่าต่อบริษัท หลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว บริษัทมีแนวโน้มในการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหัวข้อการร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม ที่มีการเปิดเผยเป็นจำนวนประมาณ 800 ค่าต่อบริษัทในปี 2558 แต่อย่างไรก็ดี สำหรับหัวข้อนวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรม และหัวข้อความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคมีแนวโน้มการเปิดเผยลดลง

ตารางที่ 6 แสดงปริมาณการเปิดเผยข้อมูล CSR คิดเป็นจำนวนค่าจำแนกตามรูปแบบของข้อมูลที่เปิดเผย จากข้อมูลพบว่าในปี 2554 และ 2555 ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ กิจกรรมไม่มีการเปิดเผยข้อมูล CSR ในรูปแบบข้อมูลที่เป็นตัวเงินเลย ส่วนรูปแบบของข้อมูลที่เปิดเผยมากที่สุดได้แก่ข้อมูลเชิงพรรณนา คิดเป็นร้อยละ 98.32 และ 98.68 ของข้อมูลทั้งหมดที่เปิดเผยในปี 2554 และ 2555 ตามลำดับ แต่สำหรับในปี 2556-2558 ซึ่งเป็นช่วงหลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นตัวเงินมากขึ้น แต่รูปแบบของข้อมูลที่เปิดเผยมากที่สุดก็ยังเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา คิดเป็นร้อยละ 97.40 95.93 และ 98.12 ของข้อมูลทั้งหมดที่เปิดเผย ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ปริมาณการเปิดเผยข้อมูล CSR คิดเป็นจำนวนค่าจำแนกตามรูปแบบของข้อมูลที่เปิดเผย

รูปแบบของข้อมูล	ก่อน ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูล CSR				หลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูล CSR					
	2554		2555		2556		2557		2558	
	N=13		N=14		N=15		N=15		N=16	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เป็นตัวเงิน	0	0	0	0	43	0.14	120	0.40	90	0.23
เชิงปริมาณที่ไม่เป็นตัวเงิน	168	1.68	168	1.32	733	2.46	1,105	3.67	662	1.66
เชิงพรรณนา	9,831	98.32	12,543	98.68	29,081	97.40	28,851	95.93	39,160	98.12
รวม	9,999	100.00	12,711	100.00	29,857	100.00	30,076	100.00	39,912	100.00

ตารางที่ 7 ปริมาณการเปิดเผยข้อมูล CSR คิดเป็นจำนวนค่าจำแนกตามลักษณะของข้อมูลที่เปิดเผย

ลักษณะของข้อมูล	ก่อน ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูล CSR				หลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูล CSR					
	2554		2555		2556		2557		2558	
	N=13		N=14		N=15		N=15		N=16	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เชิงบวก	0	0	0	0	111	0.37	111	0.37	289	0.72
เชิงลบ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
เป็นกลาง	9,999	100.00	12,711	100.00	29,746	99.63	29,965	99.63	39,623	99.28
รวม	9,999	100.00	12,711	100.00	29,857	100.00	30,076	100.00	39,912	100.00

ตารางที่ 7 แสดงปริมาณการเปิดเผยข้อมูล CSR คิดเป็นจำนวนค่าจำแนกตามลักษณะของข้อมูลที่เปิดเผย จากข้อมูลในตาราง จะเห็นว่าในปี 2554 และ 2555 ซึ่งเป็นปีก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ ลักษณะของข้อมูลที่เปิดเผยเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นกลางเท่านั้น และไม่มี การเปิดเผยข้อมูลเชิงบวกและเชิงลบ แต่หลังจากที่ ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว คือในปี 2556-2558 ข้อมูลที่เปิดเผยส่วนใหญ่ เป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นกลาง นอกจากนั้นกิจการได้มีการเปิดเผยข้อมูลเชิงบวกเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงลบ

สรุปผลการวิจัย

1. บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มธุรกิจการแพทย์ มีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้น
2. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR

ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูล CSR ในระดับต่ำถึงปานกลาง แต่หลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูล CSR ในระดับปานกลาง และเพิ่มเป็นระดับสูงในปีล่าสุด

3. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีสัดส่วนการเปิดเผยข้อมูลสูงสุดคือ หัวข้อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนช่วงหลังการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีสัดส่วนการเปิดเผยข้อมูลสูงสุดคือ หัวข้อการร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม ส่วนหัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมที่บริษัทมีการเปิดเผยน้อยที่สุด คือ หัวข้อนวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม

4. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ บริษัทเปิดเผยข้อมูล CSR ในแต่ละหัวข้อในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน แต่หลังการกำหนด

หลักเกณฑ์ดังกล่าว บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในทุกหัวข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวข้อการร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม

5. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ รูปแบบของข้อมูลที่บริษัทเปิดเผยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลในรูปแบบเชิงคุณภาพ แต่หลังการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว ข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่อย่างไรก็ดีบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลเชิงปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

6. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ ลักษณะของข้อมูลที่บริษัทเปิดเผยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นกลาง แต่หลังการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลเชิงบวกมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มธุรกิจการแพทย์มีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ratanajongkol, Davey, and Low, (2006) ที่ทำการศึกษการเปิดเผยข้อมูล CSR ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามหมวดอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่าในภาพรวมบริษัทมีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูล CSR สูงขึ้น โดยเฉพาะบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่มีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูล CSR สูงขึ้นอย่างมาก

2. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูล CSR ในระดับต่ำถึงปานกลาง แต่หลังจาก ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว บริษัทส่วนใหญ่มีการเปิดเผยข้อมูล CSR ในระดับปานกลาง และเพิ่มเป็นระดับสูงในปีล่าสุด ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำแนวทางการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะ ก.ล.ต. เอง หรือสถาบันไทยพัฒนาที่ต้องการให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีแนวทางในการเปิดเผยข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ 2560ข, สถาบัน

ไทยพัฒนา 2560) การเปิดเผยข้อมูลในระดับที่สูงขึ้นนี้เป็นไปตามกระแสโลกที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวมากขึ้น โดยในระดับสากลก็ได้มีหน่วยงานที่จัดทำแนวทางการเปิดเผยข้อมูลเรื่องดังกล่าว เช่น กรอบรายงานความยั่งยืน โดย Global Reporting Initiative (GRI) เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้มีการตอบรับกระแสนี้องค์กรต่างๆ ที่กำกับดูแลกิจการต่างๆ ก็ยึดแนวทางในระดับสากลมาเป็นกรอบในการจัดทำแนวทางการเปิดเผยข้อมูลเพื่อให้กิจการต่างๆ ได้มีแนวทางที่ชัดเจนในการรายงานข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จึงส่งผลให้กิจการต่างๆ ในประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น

3. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีสัดส่วนการเปิดเผยข้อมูลสูงที่สุดคือ หัวข้อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนช่วงหลังการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว หัวข้อความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีสัดส่วนการเปิดเผยข้อมูลสูงที่สุดคือ หัวข้อการร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม ผลการศึกษานี้ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของสุพาดา สิริกุดตา (2557) ที่พบว่าหัวข้อที่มีการเปิดเผยมากที่สุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน

4. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ บริษัทเปิดเผยข้อมูล CSR ในแต่ละหัวข้อในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน แต่หลังการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในทุกหัวข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวข้อการร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม ดังนั้น จึงอาจประเมินได้ในเบื้องต้นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวโดย ก.ล.ต. ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการต่างๆ แม้ว่าก่อนหน้านี้อาจมีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่แล้ว แต่การขาดหลักเกณฑ์มากำหนดให้กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลได้ทำให้กิจการอาจจะเลยที่จะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว

5. ในช่วงก่อนที่ ก.ล.ต. จะกำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ รูปแบบของข้อมูลที่บริษัทเปิดเผยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลในรูปแบบเชิงคุณภาพ แต่หลังการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว ข้อมูลส่วนใหญ่ยังคง

เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่อย่างไรก็ดีบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลเชิงปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ในกรอบการรายงาน CSR บูรณาการในรายงานประจำปีที่จัดทำโดยสถาบันไทยพัฒนา ที่ให้หลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลเชิงพรรณนา แต่ให้นำเสนอด้วยตัวบ่งชี้การดำเนินงาน (Performance indicators) ที่สามารถแสดงเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ หรือเชื่อมโยงกับตัวเลขทางการเงินได้ (สถาบันไทยพัฒนา 2561ข) นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อมูลในรูปแบบเชิงปริมาณที่มากขึ้นนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางการเปิดเผยข้อมูลที่กำหนดโดยหน่วยงานในระดับสากล ที่ได้กำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น กรอบการรายงานของ Global Reporting Initiative (GRI) และ International Integrated Reporting Council (IIRC) (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2561ข)

ข้อเสนอแนะ

1. หลังจากที่ ก.ล.ต. กำหนดหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ และหน่วยงานต่างๆ มีการจัดทำคู่มือแนวทางการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานด้าน CSR บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มธุรกิจการแพทย์มีการเปิดเผยข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงว่าการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว และการจัดทำคู่มือแนวทางการเปิดเผยข้อมูลบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำ ซึ่งแสดงว่าบริษัทต่างๆ ใช้ประโยชน์จากแนวทางที่จัดทำ ดังนั้น หน่วยงานกำกับดูแลควรพัฒนาคู่มือการเปิดเผยข้อมูลให้ดียิ่งขึ้น ตามหลักการรายงานระดับสากล เพื่อให้บริษัทต่างๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการเปิดเผยข้อมูล CSR ให้ทัดเทียมกับระดับสากลต่อไป

2. ถึงแม้ว่าในปี 2558 บริษัทในกลุ่มธุรกิจการแพทย์ส่วนใหญ่จะเปิดเผยข้อมูล CSR ในระดับสูง แต่ยังมีบริษัทอีกจำนวนมากที่ยังเปิดเผยข้อมูลในระดับต่ำและปานกลาง หน่วยงานกำกับดูแลควรให้ความรู้แก่บริษัทในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานด้าน CSR และแนวทางในการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานดังกล่าว

3. รูปแบบของข้อมูลที่เปิดเผยส่วนใหญ่ยังเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา ซึ่งยังไม่เป็นไปตามแนวทางที่กรอบการรายงานข้อมูลกำหนด ที่ต้องการให้เปิดเผยข้อมูลในเชิงปริมาณ ดังนั้น หน่วยงานกำกับดูแลอาจต้องจัดทำคู่มือ

แสดงตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูลรูปแบบดังกล่าวอย่างละเอียด เพื่อให้บริษัทได้ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการรายงานข้อมูลของกิจการ

4. จากการศึกษาที่บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลในหัวข้อนวัตกรรมและการเผยแพร่ข่าวนวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยที่สุด ก.ล.ต. ควรส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนให้ความสำคัญกับเรื่องนวัตกรรมและการเผยแพร่ข่าวนวัตกรรมดังกล่าว รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันที่เน้นในเรื่องของนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ มาละวรรณ. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจของ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าแบบอิสระ บัณฑิต มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557.

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, สำนักงาน. ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (Corporate Social Responsibilities : CSR). (ออนไลน์) 2560ก (อ้างเมื่อ 16 ธันวาคม 2559). จาก <http://www.cgthailand.org/TH/Pages/CSR.aspx>

———. ประกาศที่เกี่ยวข้อง. (ออนไลน์) 2560ข (อ้างเมื่อ 26 เมษายน 2560). จาก <http://www.cgthailand.org/TH/Regulation/SEC/Pages/secclaw.aspx>

———. ความรับผิดชอบต่อสังคม. (ออนไลน์) 2561 (อ้างเมื่อ 15 ธันวาคม 2560). จาก <http://www.sec.or.th /TH/ AboutUs/Pages/GlobalReportingInitiative.aspx>

จินตนา พลายนุช. การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและการสื่อสาร และกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2552.

- จุฑามาศ มาตย์ผล นาถนภา นิลนิยม และศุทธิณี ปราชัยศรีภูมิ. ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์องค์กรด้านความรับผิดชอบต่อสังคมกับประสิทธิภาพการบัญชีสิ่งแวดล้อมของธุรกิจสิ่งทอในประเทศไทย. **วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 9, 1 (มกราคม-มีนาคม 2560): 1-11.
- จุลสุขดา ศิริสม อุษณา แจ้งคล้อย และมลจินทร์ ทองคม. คุณค่าของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางปัญญาที่มีต่อนักลงทุน: กรณีบริษัทในดัชนี SET100. **วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 9, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2560): 157-174.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. **แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ**. กรุงเทพฯ: บริษัท เมจิกเพรส จำกัด, 2555.
- . **รายชื่อบริษัท/หลักทรัพย์**. (ออนไลน์) 2558 (อ้างเมื่อ 23 เมษายน 2558). จาก <https://www.set.or.th/th/company/companylist.html>
- . **เกี่ยวกับ SR Center**. (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ 15 ธันวาคม 2560). จาก https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/sr/about/about_p1.html
- . **หนังสือ/เอกสารเผยแพร่**. (ออนไลน์) 2561ก (อ้างเมื่อ 3 มกราคม 2561). จาก https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/sr/publication/pub_p1.html
- . **GRI Standards: จากการรายงานสู่เครื่องมือการจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืน**. (ออนไลน์) 2561ข (อ้างเมื่อ 15 พฤษภาคม 2561). จาก https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/sr/knowledge/files/articles/2017_vol2_03_GRIstandard.pdf
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. **Industry Update ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน**. (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ 1 ตุลาคม 2560). จาก https://www.gsb.or.th/getattachment/04919889-ef98-4771-9017-a5a4a3faa063/Report_%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%88%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%8A%E0%B8%99.aspx
- . **รายงานสถานการณ์และแนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ไตรมาส 2 ปี 2559**. (ออนไลน์) 2561 (อ้างเมื่อ 10 มกราคม 2561). จาก <https://www.gsb.or.th/getattachment/a55e0bb2-842e-4f62-9350-dcb8c8cfd2f2/Paper-%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%88%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%8A%E0%B8%99.aspx>
- ไทยพัฒนา, สถาบัน. **โครงการพัฒนาบริษัทจดทะเบียนด้านการจัดทำรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม**. (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2560). จาก http://www.thaicrs.com/2013/03/blog-post_21.html
- . **การเปิดเผยข้อมูล CSR ตามแบบ 56-1**. (ออนไลน์) 2561ก (อ้างเมื่อ 7 มกราคม 2561). จาก <http://www.thaicrs.com/2016/01/csr-56-1.html>
- . **โครงการพัฒนาบริษัทจดทะเบียนด้านการจัดทำรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม**. (ออนไลน์) 2561ข (อ้างเมื่อ 7 มกราคม 2561). จาก http://www.thaicrs.com/2013/03/blog-post_21.html

สุพาดา สิริกุดตา. การศึกษาการเปิดเผยข้อมูลการบัญชี
ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. **วารสาร
ศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษย์
ศาสตร์และสังคมศาสตร์)**. 6, 12 (กรกฎาคม-
ธันวาคม 2557): 138-148.

Camfferman, Kees and Cooke, Terence E. An
analysis of disclosure in the annual reports
of U.K. and Dutch companies. **Journal of
International Accounting Research**. 1, 1
(Fall 2002): 3-30.

Ratanajongkol, Sunee, Davey, Howard, and Low,
Mary. Corporate social reporting in
Thailand. The news is all good and
increasing. **Qualitative Research in
Accounting & Management**. 3, 1 (2006):
67-83.

Wallace, R. S. O. **Disclosure of accounting
information in developing countries: A
case study of Nigeria**. Thesis University
of Exeter, 1987.